

Neslyšící a druhá světová válka

Alex Jandlová, Jitka Lokšová, Klaudie Márová

Neslyšící před válkou

- ▶ Zákaz znakového jazyka – po Milánském kongresu roku 1880 byl znakový jazyk zakázán v některých státech, jinde to fungovalo pouze jako „doporučení“ pro školy
- ▶ Mnoho spolků neslyšících – na začátku války spojeno v jeden spolek REGEDE

Spolek REGEDE

- ▶ Založen roku 1927 ve Weimaru
- ▶ Před válkou jen jeden z mnoha spolků
- ▶ Původní účel byl zastupování všech neslyšících v zemi
- ▶ Roku 1933 všechny spolky neslyšících sjednoceny pod REGEDE
- ▶ Stal se z něj říšský spolek (unie) neslyšících ovládaný nacisty
- ▶ Vůdcem se stal Fritz Albrechts

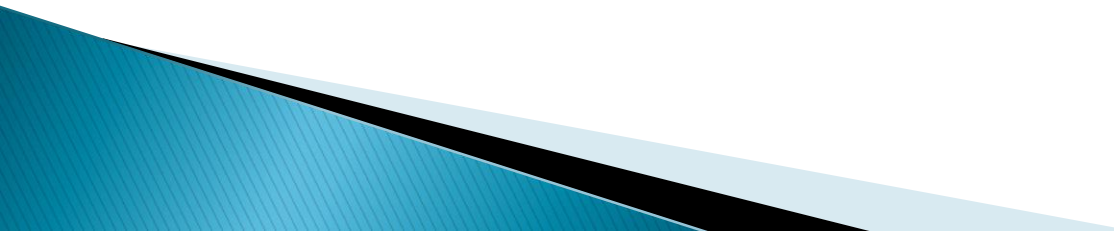
Spolek REGEDE

- ▶ přes noc se všichni členi stali (mnohdy nevědomky) členy nacistické strany (NSDAP)
- ▶ Neslyšící Židé byli ze spolku vyloučeni
- ▶ Spolek začal své členy udávat
- ▶ Někteří členové myšlenky nacismu podporovali
- ▶ Vůdkyně ženského hnutí v REGEDE se nechala dobrovolně sterilizovat (i když nebyla „zatížena dědičnou hluchotou“) a přesvědčila k tomu několik dalších členek

Fritz Albregths

- ▶ Neslyšící podporující nacisty – obdivoval Hitlera
- ▶ Velice dobrý ve znakovém jazyce
- ▶ Odezíral a velmi dobře mluvil
- ▶ Chtěl přetvořit spolek k obrazu nacistické strany – měli i stejné uniformy

Školy pro neslyšící

- ▶ V Berlíně byly tři školy
  - ▶ Před válkou úzce spolupracovaly
  - ▶ 1933 – jeden z ředitelů (G. Lehmann) začal spolupracovat s nacisty – zapříčinil propuštění jiného ředitele (E. Schrosch)
-

Izraelitský ústav pro hluchoněmé

- ▶ Byl v Berlíně od roku 1873
- ▶ Zakladatel – Markus Reich (slyšící učitel neslyšících) – po něm převzal vedení školy jeho syn Felix
- ▶ Oba dva muži uměli velmi dobře znakovat a zasloužili se o záchranu některých dětí
- ▶ Na domu, ve kterém ústav sídlil, se nachází vzpomínková tabule s nápisem

„Z tohoto domu bylo roku 1942 fašistickými bandity odvečeno a zavražděno 146 hluchoněmých židovských spoluobčanů.“

Využití neslyšících za války

- ▶ Úderné oddíly
- ▶ Organizace Jungvolk a Hitlerjugend
- ▶ *Karl Reschke:*

„Byl jsem pyšný a byl jsem rád, že jsem součástí toho, byl jsem pyšný, že mohu nosit uniformu – hnědou košili, černé tříčtvrteční kalhoty a šátek okolo krku a na ruce pásku. Byla to páska s nacistickým symbolem. Ano, měl jsem z toho radost.“

Sterilizace

- ▶ Týkal se velké skupiny lidí (slabomyslní, psychicky nemocní, kdokoliv, u koho lze předpokládat „vadné geny“)
- ▶ Neslyšící k tomu nabádali pastoři a nutili je to držet v tajnosti
- ▶ Propaganda pomocí filmů atd.
- ▶ Některým neslyšícím o tom říkali příbuzní, buď je varovali, nebo je k tomu povzbuzovali
- ▶ Po válce nebyli nijak odškodněni – až v 80. letech

Sterilizace

- ▶ Říšský zákon „na zamezení dědičně nemocného potomstva“ – 14. července 1933
- ▶ sterilizováni i neslyšící se slyšícími dětmi nebo neslyšící, kteří již dítě čekali
- ▶ Všichni museli být registrovaní
- ▶ Často jim nebylo vysvětleno, na jaký zákrok jdou
- ▶ Bez anestezie, různými metodami
- ▶ Mnozí při zákroku zemřeli nebo později spáchali sebevraždu, většina byla fyzicky i psychicky poznamenána do konce života
- ▶ Před svatbou musely mít páry potvrzení
- ▶ Neslyšící udávali ve školách, lékaři, sestry

Říšský zákon na zamezení dědičně nemocného potomstva

Kdo je dědičně nemocný, může být sterilizován pomocí chirurgického zákroku, pokud lze na základě dosavadních zkušeností lékařské vědy s velkou pravděpodobností očekávat, že by jeho potomci trpěli tělesným nebo duševním dědičným postižením.

Dědičně nemocným ve smyslu tohoto zákona je ten, kdo trpí jednou z následujících nemocí:

1. vrozená slabomyslnost

...

5. dědičná hluchota

...

Dále může být sterilizován ten, kdo trpí těžkým alkoholismem.

Překlad K. Rýdl. Cit.: Baier, H.: Eugenika v Sudetech během druhé světové války. Speciální pedagogika, č. 1, 1997, str. 42.

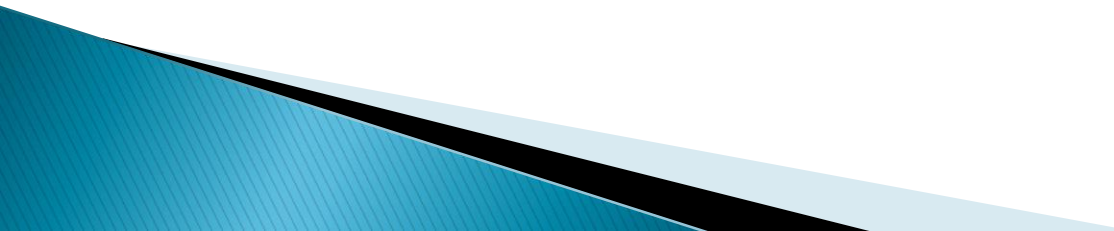
Projekt T4

- ▶ Začal roku 1939, v srpnu roku 1941 byl ukončen
- ▶ Projekt eutanazie (přísně tajný)– vyvraždování postižených dětí i dospělých (zejména psychické poruchy, mentální postižení u novorozenců především na první pohled viditelné vady)
- ▶ Začalo se v Německu, později byl projekt přesunut do Polska
- ▶ Lékaři a sestry měli hlásit novorozence, bylo jim řečeno, že je to za účelem výzkumu a byli za to placení
- ▶ Předpokládá se, že do skupiny k odstranění patřili i neslyšící s děděnou hluchotou, neví se však kolik a jestli vůbec (zdroje se v tomto bodu rozcházejí)

Vyvražd'ování dětí

- ▶ Rodičům bylo řečeno, že o děti bude postaráno a dostane se jim speciální léčby, rodiče je dobrovolně předávali, pak jim bylo řečeno, že děti zemřely přirozeně (asi 1600 neslyšících s přidruženým postižením)
- ▶ Děti fyzicky postižené (novorozenci s viditelnými defekty) a malé děti nahlášené ze škol a od lékařů (neviditelné vady jako psychické poruchy, hluchota apod.)
- ▶ Vraždění pomocí léků či vyhladověním
- ▶ Těla spálena nebo využívána k experimentům

Vyvražd'ování dospělých

- ▶ Zaměřeno na mentálně i fyzicky postižené lidi
  - ▶ Podle lékařských správ komise určovala, kdo bude zabit
  - ▶ Speciální organizace pro transport pacientů – autobusy se zatemněnými okny
  - ▶ Byli zabíjeni většinou plynem
  - ▶ 70243 obětí
-

Paul Kroner

- ▶ Neslyšící německý Žid
- ▶ Spolupracovník německého hnutí neslyšících
- ▶ Pronásledován nacisty
- ▶ Roku 1943 deportován do Osvětimi (i s manželkou), zřejmě zavražděn hned při příjezdu
- ▶ Zakládajícím členem plaveckého klubu – byl dlouhá léta pokladníkem
- ▶ Zakládající člen Národní federace neslyšících Německa (původní REGEDE)

Wladislaw Zeitlin

- ▶ Vynálezce, inženýr
- ▶ Psal lingvistické úvahy o znakové řeči
- ▶ Roku 1933 uprchl do Paříže
- ▶ Nalezen nacisty a zavražděn

Melita Guthová

- ▶ Neslyšící židovská žena narozena v Praze
- ▶ Chodila do škol pro Neslyšící
- ▶ Vystupovala po Evropě
- ▶ Transportována do Terezína, později byla zavražděna v Osvětimi

Pravoslav Jasan

- ▶ Vlastním jménem A. Soukup
- ▶ Moravský spisovatel, napsal román „Hluchoněmý“, přispíval do časopisů pro neslyšící
- ▶ Ohluchl ve 13 letech
- ▶ Vydával protiněmecké brožurky a letáky – v Brně ho zatklo gestapo
- ▶ Zemřel v nacistickém vězení

Československo

- ▶ V Československu nebyla nařízena sterilizace ani eutanázie (nebyl k tomu důvod – všichni měli být postupně vyvražděni nebo odstěhováni na Sibiř)
- ▶ Před válkou zde bylo mnoho spolků (od roku 1938 byla potlačena jejich činnost a byla snaha o spojení pod jeden spolek – něco jako německé REGEDE) a časopisů – jejich činnost byla během války zastavena
- ▶ Neslyšící (a postižení lidé) museli chodit označení (žlutá páska se třemi černými tečkami)
- ▶ Většinu ústavů zabrali Němci, spousta jich byla poničena při bombardování

Československo

- ▶ Nejhorší byla situace neslyšících Židů – byli transportováni do Terezína, nesměli chodit do spolků, odebírat časopisy, někteří uprchli do Izraele
- ▶ Židé + od roku 1942 i občané s židovskými příbuznými a jejich podnájemníci nesměli odebírat žádný časopis → neslyšící Židé vyloučení z veřejného života neslyšících

Ústavy a spolky

- ▶ Dicézní ústav pro hluchoněmé v Litoměřicích
- ▶ Ústav v Hradci Králové
- ▶ Útulna pro hluchoněmé dívky a ženy v Krči
- ▶ Ústavy v Ivančicích a Lipníku nad Bečvou
- ▶ Ústav pro hluchoněmé v Šumperku
- ▶ Plzeňský ústav
- ▶ Výmolův ústav v Praze–Radlicích
- ▶ Pražský ústav pro hluchoněmé na Smíchově

Zdroje

- ▶ SKÁKALOVÁ, Tereza. *Sluchová vada a její sociální dopady v dospělém věku*. Praha, 2014. Disertační práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Doc. PhDr. Lea Květoňová, Ph.D.
- ▶ *Jewish Deaf Community Center* [online]. [cit. 2017-04-03]. Dostupné z:
http://www.jdcc.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1274:jewish-deaf-education&catid=427:feature-article
- ▶ Dokument BBC – See Hear
- ▶ RYAN, Donna F. a SCHUCHMAN John S. *Deaf people in Hitler's Europe*. Washington, D.C.: Gallaudet University Press, 2002.
- ▶ Časopis Gong
- ▶ wikipedia